

ARGUIS

JAARGANG 19

NUMMER 3

SEPTEMBER 1994

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

IN DIT NUMMER

Het evenwicht in
**ECOLOGIE EN
WADDENZEE**

**HET
JACHTFONDS**; de
jaarverslagen over
1991 en 1992

Bedreigde
ROOFVOGELS
misbruikt voor
circusnummer

ISSN 0166-5073 Argus is het kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, Amsteldijk-Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 6 41 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens fl. 30,- per jaar betalen via Postbanknummer 352 21 88 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens fl. 10,- per jaar en ontvangen jaarlijks de SKF-Nieuwsbrief. Indien u de Stichting Kritisch Faunabeheer testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie Roelof de Beer, Ton Ebben, Pauline de Jong, Peter Kee, en Piet de Jong

Redactieadres Piet de Jong, Westerstraat 107-1, 1015 LX Amsterdam, Telefoon en telefax (020) 6 26 15 97

Fotoredactie Pieter Elbers, Fons Bergerstraat 8 5913 SJ Venlo, Telefoon (077) 51 80 37

Vormgeving Rob Busser (sRB)

Druk Thieme, Zutphen

Donateursadministratie Postbus 150, 6870 AD Renkum

Doelstelling De Stichting Kritisch Faunabeheer is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer. De Stichting Kritisch Faunabeheer tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het kenbaar maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, G.A. Ellenbroek, A.P. de Jong, P.M. de Jong, H.H. Niesen, H. Pluijmakers, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Voss, J. Webbink

Adviseurs A.J. Cnoop Koopmans, G. Udo

Secretariaat SKF Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk-Noord 135 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 6 41 07 98

Penningmeester Mw. R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland, Telefoon (02945) 13 19

Regiogroep Limburg Postbus 27, 6114 ZG Susteren, Telefoon (04499) 28 48

Knipselkrant Zes keer per jaar verschijnt de SKF-knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeheer. U kunt zich abonneren door overmaking van fl. 15,- per jaar op Postbanknummer 011 60 72 t.n.v. donateursadministratie SKF te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: SKF-knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

3 Harm Niesen: soortbescherming
Over de consequenties van soortbescherming.

5 Roelof de Beer: ecologie en waddenzee Het delicate evenwicht in de Waddenzee.

9 Piet de Jong: 'wise use' De term suggereert een verstandig gebruik van .... De toepassing betekent echter vaak het verbruik van fauna.

11 A.J. Cnoop Koopmans: het jachtfonds
Schade, bestrijding en uitkeringen. Bespreking van de jaarverslagen 1991 en 1992 van het Jachtfonds.

15 Rita Stockmann en Pauline de Jong: bedreigde roofvogels misbruikt voor circusnummer Over de wetten en de praktijk betreffende roofvogels.

18 A.J. Cnoop Koopmans: jaarvergadering van het noordhollands landschap A.J. Cnoop Koopmans woonde de jaarvergadering in juni jl. bij, waar tevens het jaarverslag over 1993 besproken werd.

20 Piet de Jong: ecologie en rentmeesterschap Bespreking van de studiebijeenkomst met de nadruk op terugkoppelingsmechanismen en beheer in praktijk.

23 kort nieuws Uitspraak in zaak babyvosjes en nog meer vossenhaat.

FOTO OMSLAG

Eidereend op wad (foto: Mike Weston). Zie ook pagina 5 t/m 8.

SOORT- BESCHERMING

Het beschermen van soorten is niet nieuw, het bestaat in ieder geval al zo lang als er vogelaars zijn. Velen van hen hebben een duidelijke voorkeur voor een bepaalde vogelsoort of familie en zijn als gevolg daarvan zeer begaan met hun voortbestaan. Mensen met meer dan gemiddelde belangstelling voor roofvogels, watervogels, weidevogels, hoenderachtigen en zangvogels zijn er altijd geweest. Op z'n minst een deel van deze belangstelling gaat van oudsher ten koste van de zo gewaarde vogels. En dat geldt niet alleen voor jagers. Van weidevogels worden de eieren geraapt door de 'echte' liefhebbers en zowel de roof- als de zangvogels belanden in gevangenschap. Als ze het gesol voor die tijd tenminste overleven.

Maar laten we ons beperken tot de bescherming van soorten in de vrije natuur. Daar kan toch, zeker als het om bedreigde soorten gaat, niets tegen in te brengen zijn. Ook hier bedriegt de schijn echter. Het oude jagersliedje wordt nu ook door anderen gezongen. De 'bedreigde' soort moet in bescherming genomen worden. Tegen alle mogelijke gevaren. Bovendien moet het biotoop optimaal worden aangepast aan zijn verlangens en wordt naarstig gezocht naar nog meer mogelijkheden de soort te bevoordelen. Niet alleen zwijnen, herten en fazanten worden bijgevoerd, ook lepelaars krijgen extra hoeveelheden stekelbaarsjes toegediend. Hoewel allerminst vaststaat dat een tekort aan stekelbaarsjes het aantal lepelaars beperkt. Hoe lang duurt het nog voor de

stekelbaarsjes eerst gedrengd worden in een vitamine- of antibiotica-badje? Wanneer worden de voedselconcurrenten van de lepelaar aangepakt? De eerste tekenen zijn er al.

Nog niet zo lang geleden stond in een landelijk dagblad een groot artikel van een bioloog, die dacht te weten dat de toename van de aalscholver de achteruitgang van de roerdomp kan verklaren. Zijn beweringen waren natuurlijk net zo fout als die van de Volendammer palingvissers, die de schuld van hun mindere vangsten op de aalscholvers proberen af te wentelen. De voedselstrategie van aalscholver en roerdomp verschillen zo enorm, dat er geen onderzoek nodig is om de onzinnigheid van deze bewering aan te tonen. Toch hoeft het niemand te verbazen, als binnen afzienbare tijd vaker gepleit wordt voor bestrijding van de aalscholver in het kader van het soortenbeschermingsplan voor de roerdomp. En dan gaat het hier nog om het bestrijden van vogels, dat ligt bij mensen die van zichzelf vinden dat ze het goed met vogels voor hebben, toch wat gevoelig.

Veel minder moeite kost het ze, roofdierjes als de grootste bedreiging van hun vogels te zien. Dat de vos zwaar vervolgd wordt is geen nieuws, maar ook de inmiddels beschermde hermelijn, bunzing en wezel moeten er aan geloven. Vooral Weidevogelbeschermers maken zich in toenemende mate schuldig aan het uitroeien van deze dieren. Tekenend voor het volslagen gebrek aan begrip voor natuurbescherming is het voorbeeld van de weidevogelbeschermende boer die, toen hij hoorde dat de kleine

*Lepelaar (foto:
Pieter Eibers).*

roofdierdijtjes beschermd werden, reageerde met 'dan markeer ik de nesten ook niet meer en rij ze voortaan gewoon in puin'. Vanzelfsprekend vinden jagers dit een volkomen natuurlijke reactie van die boer. Hoge bomen moeten uit het weidegebied verwijderd worden, want die kunnen dienen als nestplaats voor kraaiachtigen, steeds vaker wordt openlijk gepleit voor het 'reguleren', lees: schieten, van blauwe reiger, torenvalk en bruine kiekendief omdat die jonge Kieviten en grutto's grijpen.

Dit zijn slechts voorbeelden, de lijst is lang niet compleet. Het valt te verwachten, dat zich in de toekomst nog veel meer van dit soort gevallen zullen voordoen. Omdat steeds meer soorten het in ons land moeilijk krijgen en omdat de belangstelling voor natuurbescherming nog steeds toeneemt. De kennis, van wat natuurbescherming inhoudt, houdt daarmee echter geen gelijke tred. Met andere woorden, simpele beschermings-redeneringen zoals die in jagers- en boerenkringen gewoon zijn, winnen aan populariteit. 'De dood aan alles, wat onze favoriete dier-soorten bedreigt'. Dat de relaties tussen diersoorten veel ingewikkelder zijn, dat het grootste deel van het nageslacht van dieren als voedsel voor andere dieren bestemd is en niet in de eerste plaats dient om de soort in stand te houden, dat de bestrijding van een predator eerder een andere predator bevoordeelt dan de 'bedreigde' diersoort, aan al dat soort ingewikkeldheden hebben deze soortbeschermers geen boodschap.

Wat is dan het alternatief? Het ligt voor de hand. Het kan niet de taak zijn van de natuurbeschermers om van elke diersoort te bepalen, hoeveel exemplaren er in een bepaald gebied voor horen te komen. Ingrepen horen beperkt te blijven tot het scheppen van voorwaarden voor een natuurlijke ontwikkeling. Wat er vervolgens aan levende have voorkomt is per definitie natuurlijk. Er is niets op tegen om een braakliggend agrarisch gebied om te toveren in een paradijs voor lepelaars, maar als er vervolgens ook vossen komen moeten de lepelaars zelf dat probleem oplossen. En dat kunnen ze door op een vosveilige plaats te gaan broeden. Net als voor de weidevogels geldt hier: als ze het op eigen kracht niet meer bolwerken, zullen ze het uiteindelijk met al onze zogenaamde hulp toch ook niet redden. Natuur is ook, wat wij er met z'n allen van gemaakt hebben.

Harm Niesen

Bescherming tegen elke prijs? (foto: Pieter Eibers).

*In het begin van de jaren
negentig stierven in de
Waddenzee duizenden
wadvogels aan voedselgebrek
en uitputting vanwege
overbevissing van
schelpdieren (kokkels en
mosselen) in de*

*Waddenzee (zie ook
Argus 1 en 2 van 1991).*

*Wat is sindsdien gebeurd en
wat moet er gebeuren?*

*Waddenzee bij eb
(foto: Rob Busser).*

ECOLOGIE EN WADDENZEE

Roelof de Beer

INLEIDING ■

De Waddenzee is door de overheid alweer een tijdje geleden aangewezen als internationaal belangrijk natuurgebied, bijvoorbeeld vanwege de circa 10 miljoen vogels die het gebied jaarlijks passeren.

Hoe deze bescherm-intentie te verenigen is met het beleid van de overheid die toestaat dat een handjevol schelpdiervissers grote delen van de Waddenzee omploegt en het voedsel van veel van die vogels wegzeeft, is voor natuurbeschermingsorganisaties een volstrekt raadsel. Gewezen wordt wel op de 'dynamiek' van het Waddenzee-ecosysteem maar het zou toch wel erg gek staan als een natuurgebied als de 'Grote Peel' met enige regelmaat zou worden omgeploegd om van z'n wormen en hagedissen te worden ontdaan.

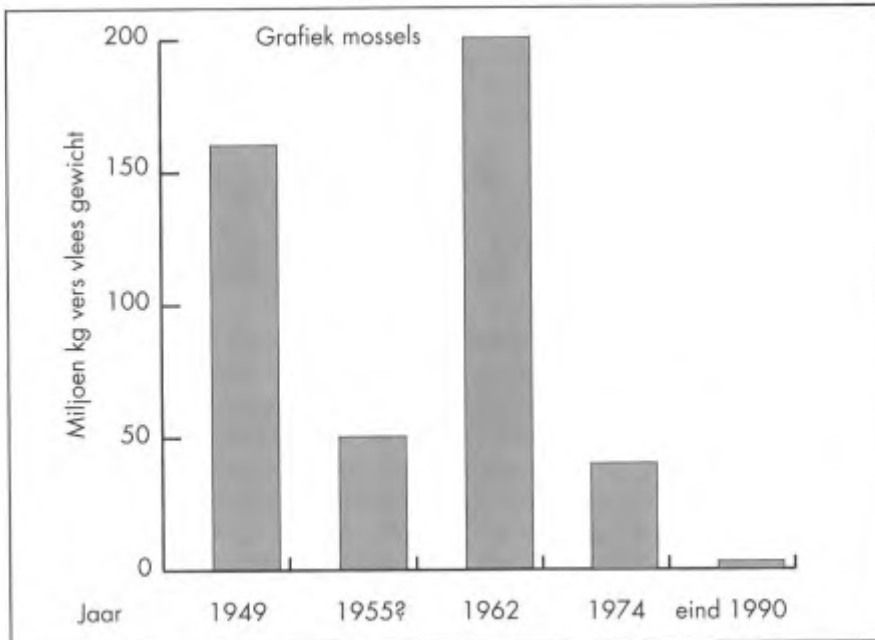
In dit stuk zal uiteengezet worden wat

er aan de hand is en wat er sinds 1991 veranderd is. Dit omdat er gezien de huidige situatie in de Waddenzee nog steeds alle redenen zijn tot ongerustheid.

OVER MOSSELEN EN KOKKELS

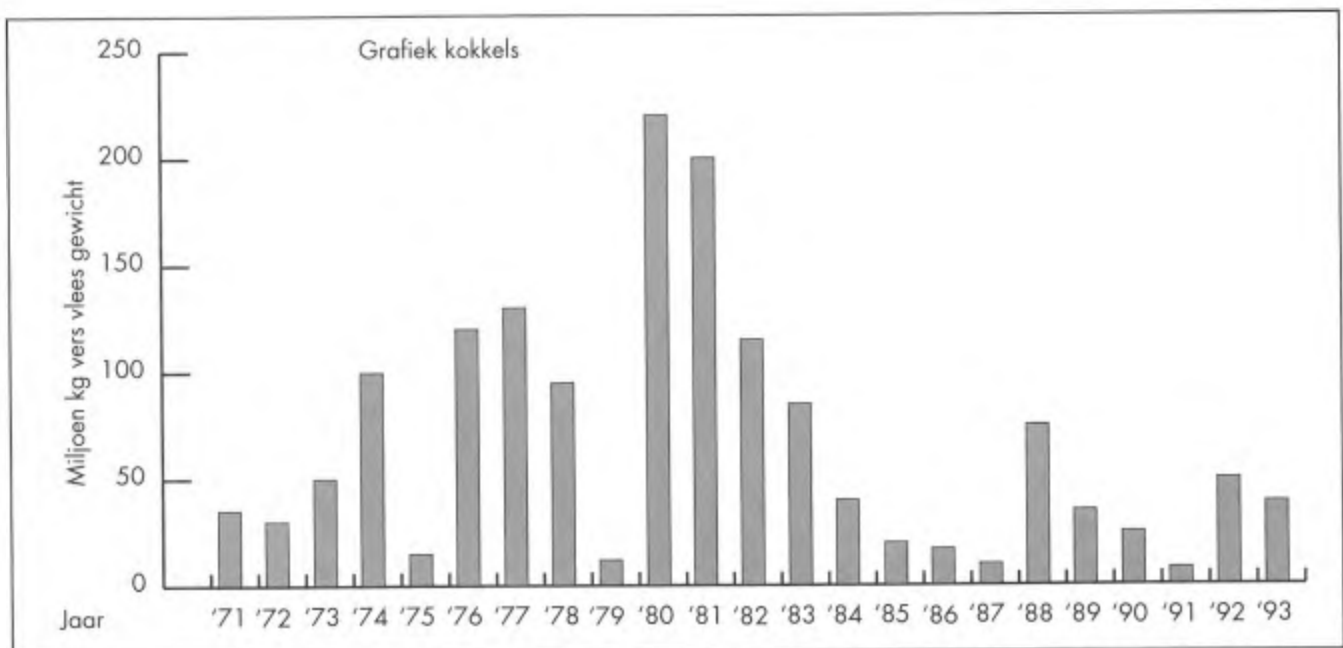
Mosselen komen in de Waddenzee op twee manieren voor. In het 'wild' op droogvallende platen, ze vormen daar semi-permanente banken, en onder water in de diepere geulen. Daarnaast ook gekweekt op mosselpercelen (in de Waddenzee circa 3600 hectare). Jaarlijks vindt 'broedval' plaats; jonge piepkleine mosseltjes worden verspreid en hechten zich op de geschikte plaatsen. Het is de mosselvisser juist om dit mosselbroed te doen; de mosseltjes worden overal verzameld en vervolgens weer 'uitgezaaid' op de kweekpercelen.

Schatting van de mosselstand (biomassa) op droogvallende platen in de Waddenzee.

Schatting van de kokkelstand in de Waddenzee, uitgedrukt in massa vlees van kokkels ouder dan één jaar..

Kokkels komen verspreid voor in de getijdezones van de Waddenzee. Soms in grote dichtheden, de kokkelbanken die 3 tot 5 jaar bestaan. Ook kokkels hebben broedval en de aantallen kunnen sterk fluctueren, met name onder invloed van het weer. Over het algemeen geldt dat na strenge winters de aantallen hoog zijn omdat de broedval van betere kwaliteit is en het aantal predatoren dat het broed eet laag.

SHELPIEVISSERIJ

Mosselbroed wordt opgevisst door de diepere geulen en de droogvallende platen af te schrapen en de daarbij

verzamelde mosseltjes mee te nemen naar de kweekpercelen. De hoeveelheden jonge mosseltjes die in Nederland nodig zijn voor de opkweek liggen extreem hoog; kan in het buitenland uit 1 kilo mosselbroed 10 kilo mosselen (soms wel 100-500 kg.) worden geteeld, in Nederland zijn de mosselkwekers al blij met 1 kilo oude mosselen uit 1-2 kilo broed.

In de kokkelvisserij gaat het nog wat ruiger toe dan bij het mosselvissen. De totale bodem wordt circa 5 cm. diep opgezogen en gezeefd. De in de zeef achtergebleven kokkels worden van hun schelp ontdaan en vaak al op zee gekookt en veelal naar Spanje geëxpor-

teerd om daar te worden verwerkt in de paëlla. De omgeploegde wadplaten hebben ongeveer 2 jaar nodig om te herstellen van al het geweld. Momenteel zijn ongeveer veertig schelpdierschepen actief in de Waddenzee. Ook in jaren na slechte broedval en weinig schelpen wordt lustig doorgevisst, weliswaar worden minder mosselen en kokkels gevangen, de prijzen liggen dan zoveel hoger vanwege de schaarste dat het toch loont.

GEVOLGEN VAN DE SHELPIEVISSERIJ

De belangrijkste gevolgen van het

Kokmeeuw, tureluur en scholeksters (foto: Mike Weston).

Eidereend op wad: evenwicht? (foto: Mike Weston).

schelpdiervissen zijn:

- Concurrentie in voedselarme jaren tussen vogels en vissers,
- Vernietiging van bodem-ecosystemen door de gebruikte vangstmethoden.

Ernstige concurrentie tussen de vogels en de vissers treedt op in jaren na slechte broedval, er zijn dan weinig schelpen en door de hoge prijzen leggen de vissers hun activiteiten zeker niet stil. Vooral scholeksters en eidereenden zijn aangewezen op mosselen en kokkels als voedsel en krijgen dan te maken met voedselschaarste. De winter van 1990-1991 was zo'n periode van schaarste; tien tot twintigduizend

eidereenden stierven terwijl de hoeveelheid overwinterende vogels, normaal zo'n 150.000 in het Nederlandse deel van de Waddenzee, al met 30-40% was afgenomen. Scholekster aantallen bleken 30% gedaald. Overigens lijkt de afname overwinterende scholeksters en eidereenden structureel en ook het aantal broedende paren eidereenden is in de Waddenzee flink gedaald.

Grote aantallen stervende vogels zijn opvallend en laten direct de rampzalige gevolgen zien die de huidige exploitatie van schelpdieren in de Waddenzee met zich mee kan brengen. De meer onzichtbare consequenties,

met name als resultaat van het 'omploegen' van de droogvallende platen zijn nog veel ernstiger. Gerealiseerd moet worden dat de Waddenzee een ingewikkeld ecosysteem is dat met het periodiek omwoelen van de bodem aan zijn basis wordt aangetast. Wetenschappelijk onderzoek duidt hier ook op.

Gemeld worden:

- het totaal verdwijnen van permanente mosselbanken (waarvan in 1978 nog 3360 hectare bestond) met daarbij een belangrijk leefgebied voor keverslakken, witkoppissebedden, zee-anemonen en zee-eik en een belangrijk fourageergebied voor veel soorten wadvogels,
- vernietiging van de laatste zeegrasvelden in de Waddenzee, onder andere met het omploegen van de havenkom van West-Terschelling,
- sedimentsverdichting,
- verhoogde concentraties fytoplankton (mosselen en kokkels filteren in een paar dagen de totale hoeveelheid water van de Waddenzee),
- vergroving van het sediment onder Griend door het verdwijnen van de mosselbanken en daarmee het verdwijnen van nonnetjes (een kleiner schelpdiertje) en daardoor het verdwijnen van kanoetstrandlopers,
- zware beschadiging overige bodemfauna.

Een greep slechts maar wel een goede indicatie hoe fundamenteel de ecologie van de Waddenzee wordt verstoord door de schelpdiervisserij. Meer wetenschappelijk onderzoek naar gevolgen zal ongetwijfeld even zoveel aantastingen laten zien, dit duurt echter te lang om op te wachten.

POLITIEKE DISCUSSIE

De politieke discussie rondom de Waddenzee is er één vol tegenstrijdigheden. In 1984 wordt de Waddenzee als geheel aangewezen als 'wetland' volgens de Ramsar-conventie. In november 1991 wordt het gebied beschermd volgens artikelen 2, 3 en 4 van de EG-vogelrichtlijn. Als vanaf 1988 ernstige schaarste aan mosselen en kokkels begint te ontstaan onder invloed van natuurlijke fluctuaties en de

schelpdiervisserij en in 1990 de laatste permanente mosselbanken uit de Nederlandse Waddenzee verdwijnen, besluit de minister van LNV een deel van de Waddenzee af te sluiten. Deze maatregel is juridisch niet waterdicht en de vissers winnen een procedure bij de Raad van State waarna ze dubbel enthousiast de Waddenzee afschuimen en daarbij zelfs wetenschappelijke onderzoeksgebieden niet ontzien. Hoe later de resultaten van dit onderzoek verschijnen, hoe beter voor hen, zal men gedacht hebben.

Na het eidereend-drama van voorjaar 1991 wordt de kokkelvisserij toch gesloten voor 1991. In november 1991, in Esjberg, vindt een belangrijke conferentie van de Waddenzeelands Nederland, Duitsland en Denemarken plaats. Duitsland en Denemarken hebben grote kritiek op het Nederlands beleid omtrent de schelpdiervisserij, in Duitsland en Denemarken is deze visserij sterk gereguleerd. In de slotverklaring van Esjberg staat dat Nederland 'aanzienlijke delen van de Waddenzee zal sluiten voor kokkel- en 'mosselzaadvissersij'.

Natuurbeschermers (en ook de Natuurbeschermingsraad) stellen, dat voor voldoende bescherming van de Waddenzee:

- 70% van de droogvallende platen in de Waddenzee gesloten moet worden voor de kokkelvisserij,
- mosselzaadvissersij alleen moet worden toegestaan in de permanent onder water liggende geulen.

In goede kokkeljaren hebben de vissers genoeg aan de 30% opengestelde platen en, zeker als de mosselzaadvissersij van de Nederlandse mosselvisserij wordt aangepakt, kunnen de mosselvisserij ruim toe met het mosselzaad uit de diepere geulen.

In april 1992 verschijnt de structuurnota zee- en kustvisserij 'Vissen naar evenwicht'.

Een bittere pil voor de natuurbescherming:

- 26% van de droogvallende platen wordt beschermd,
- op de overige platen mag gevestigd blijven worden, behalve in voedselarme jaren, dan wordt 70% van de gemiddelde voedselbehoefte van de vogels in de vorm van

Eidereend (foto: Mike Weston).

mosselen en kokkels voor de vogels gereserveerd. Als het voedselaanbod minder wordt dan deze 70%, wordt de visserij in dat jaar gesloten.

Ondanks dat mogelijkwerwijs excessieve sterfte van vogels door deze maatregelen wordt voorkomen krijgen de vogels in 'moeilijke' jaren toch nog te maken met een extra kunstmatige schaarste. Het feit dat nog steeds meer dan 70% van de droogvallende platen kan worden omgeploegd en er geen zicht is op herstel van mosselbanken betekent een nog steeds onverantwoordelijke aantasting van een zo belangrijk natuurgebied als de Waddenzee.

In januari 1993 wordt de regeringsbeslissing gepubliceerd die, ondanks veel inspraakreacties, vrijwel ongewijzigd blijft. Eind april 1993 dient Vogelbescherming een klacht in bij de Europese Commissie met betrekking tot inbreuk van Nederland op het verdrag inzake de vogelrichtlijn. Deze procedure loopt nog.

In 1998 wordt het ontworpen beleid geëvalueerd, tot die tijd moeten de effecten van de visserij steeds nauwlettend gevolgd worden en zoveel mogelijk openbaar worden gemaakt ter beïnvloeding van de publieke opinie, net zoals dat nu gebeurt met de aanstaande gaswinning in de Wadden-

zee. Verder mogen we alleen hopen dat macht van de landbouw- en visserijlobby in de volgende regeerperiode afbrokkelt en de belangen van de natuur een absoluut eerste plaats krijgen in het Waddenzeebeleid.

LITERATUUR

- Bink, R.J. et al.; toestand van de natuur, rapport IKC NBLF nr.4, Wageningen, 1994.
- LNV, min. van; structuurnota Zee- en kustvisserij, LNV directie Vissersij, januari 1993.
- LNV, min. van; overzicht van de resultaten advisering.
- Phylipsen, W.; mosselkwekers schatten aantal eidereenden aanzienlijk te hoog, in: de Volkskrant 1991-02-14, p.8.
- Piersma, T. et al.; modder, nonnetjes en kanoeten bij Griend, in: Waddenbulletin 28(1993) nr.3, p.144.
- Revier, H.; kokkels en mossels, in: Waddenbulletin 26(1991) nr.1, p.3.
- Revier, H.; mossels en kokkels duur betaald, in: Waddenbulletin 28(1993) nr.3, p.150.
- Swennen, C.; m osselen . in: de Volkskrant 1991-02-28, p.19.
- Vogelbescherming NL; klacht speciale beschermingszone Waddenzee, 20-04-1993.
- Voortman, W.; vissers verwoesten mosselbanken, in: Argus 1/2(1991) p.15.

'WISE USE': GEEN RECHTVAARDIGING VOOR JACHT

Piet de Jong

Vaak wordt het begrip 'wise use' of 'verstandig gebruik' als rechtvaardiging voor de jacht gebruikt. Het suggereert dat jagers verstandig omgaan met de natuur. Men zou al gauw de indruk krijgen; dat zit wel goed. Natuurbeschermingsorganisaties (waaronder Kritisch Faunabeheer) hebben echter een aantal kritiekpunten.

WISE USE

Het begrip 'wise use' kan worden vertaald met verstandig gebruik. De jagers bedoelen hiermee; het benutten van de aanwas van een dier- of plantensoort. Het benutten wordt als verstandig beschouwd zolang het voortbestaan van de populatie niet wordt bedreigd. Dit betekent dat in de praktijk er net zoveel wordt 'geogst' tot er sprake is van roofbouw en de populatie kunstmatig moet worden ondersteund.

BEGRIPSHANTERING

In landen waar de mens direct afhankelijk is van de natuurlijke opbrengst van het land, zou invoering van het 'wise use'-principe een eerste stap kunnen zijn naar een beter beheer. Het is dan een absolute minimumregel, mede bedoeld om steun van de plaatselijke bevolking te krijgen bij natuurbescherming. Het tegengaan van roofbouw is ook in het direct voelbare (economische) belang van de betrokkenen. In onze maatschappij daarentegen is deze directe afhankelijkheid van onze 'natuurlijke' omgeving minder nadrukkelijk aanwezig. Er is een afhankelijkheid van een agricultuur in een complex economisch systeem. Toch hanteren jagers het begrip 'wise use' om hun sport/hobby te legitimeren. Als immers op korte termijn de huidige

aanwezige 'natuur' blijft bestaan is er, volgens hen, niets aan de hand. Dat hiervoor de nodige kunstmatige ingrepen plaats moeten vinden, betekent voor hen niet dat hun hobby de natuur wellicht geen goed doet.

POPULATIE-DYNAMISCHE INVALSHOEK

Bij de beschouwing van dierpopulaties moet men de lange termijn als basis nemen. De omvang van een dierpopulatie fluctueert, zowel binnen een jaar, als over een reeks van jaren. De aanwas (het saldo van reproductie en sterfte) in rijkere jaren is noodzakelijk om het hoofd te kunnen bieden aan in toenemende snelheid veranderende biotopen met onverwachte magere jaren. Ook andere diersoorten in het ecosysteem zijn hiervan afhankelijk. Het 'afromen' van een populatie na de groei is derhalve een riskant ingrijpen in een toch al bedreigde natuur en getuigt van een schadelijke korte termijn visie en onbegrip van ecologische systemen en haar terugkoppelingsmechanismen (zie elders in deze Argus).

Het vaak gehoorde argument dat een populatie zonder 'afromen' ongebreidel zal uitgroeien is onjuist, omdat tal van natuurlijk remmende factoren in ieder ecosysteem aanwezig zijn. Bij een konijnenpopulatie, die de natuurlijke

limiet overschrijdt, zien we bijvoorbeeld dat embryo's zich niet verder ontwikkelen en weer in het lichaam van het vrouwtje worden opgenomen.

MAATSCHAPPELIJK-ETHISCHE INVALSHOEK

Het argument om de jacht goed te praten 'zolang de soort waarop gejaagd wordt maar niet in gevaar komt', is maatschappelijk en ethisch laakbaar. Het is wetenschappelijk vastgesteld dat dieren geen gevoelloze, emotioneloze machines zijn; zoogdieren, vogels en

andere gewervelde dieren kunnen emoties als angst en pijn ervaren. De grote bezorgdheid voor de dieren die in de natuur leven hangt hiermee samen. Het onderzoeksbureau Motivaction peilde de stemming onder de Nederlandse bevolking in 1993 en kwam tot de conclusie dat ruim driekwart plezierjacht afwijst.

Bruine beer: de verstandige gebruiker (foto: Pieter Eibers).

Het is van ethisch belang dat evenzeer het individuele dier een intrinsieke waarde wordt toegekend. Eind 1993 bleek hier een kamerbrede steun voor bij de behandeling van de regeringsnota 'Jacht en wildbeheer'. In het natuurbeleid was er al sprake van soortbescherming, hiernaast is er blijkbaar ook voldoende steun in de samenleving aanwezig om het individuele dier te beschermen.

Afwijking van dit beschermingsregime (jacht!), dient dan ook alleen te gebeuren na zorgvuldige afweging. Deze afweging dient een scherpe analyse in te houden van de argumenten voor en tegen en van alternatieve wegen om het beoogde doel te bereiken. Doden van dieren door menselijk ingrijpen dient dan slechts bij hoge uitzondering plaats te vinden; alleen bij zeer ernstige schade en alleen als er geen alternatieven bestaan.

Hantering van het 'wise use'-beginsel veronderstelt dat het mogelijk en gemakkelijk na te gaan is, hoe groot op elk willekeurig moment de bestaande voorraad van levende natuurlijk hulpbronnen is en wanneer het delicate evenwicht gebaat is bij menselijk ingrijpen. Wetenschappelijk blijkt echter dat in vele gevallen de onderliggende complexiteit van samenhangende factoren groot is, hetgeen het tamelijk willekeurig ingrijpen van de mens onverantwoord maakt.

Konijn; in staat tot regulatie van eigen populatie (foto: Pieter Eibers).

CONCLUSIE

Het 'wise use'-beginsel is een begrip dat in de westerse samenleving vooral door jagers wordt gebruikt om een veelal onnodig en riskant ingrijpen in natuurlijke processen goed te praten. Bovendien dreigt het gevaar dat men in het gebruik van in het wild levende dieren tot de uiterste grens gaat en het voortbestaan van soorten in gevaar brengt. Het 'wise use'-beginsel zoals dat door jagers wordt gehanteerd, getuigt van korte termijn politiek en een eng blikveld in ecologische zin. Daarnaast is het uitermate onverstandig om als maatschappij de natuur 'over te laten' aan individuen die zichzelf jager noemen, maar zeggen te beheren. Dat is net zo geloofwaardig als de Braziliaanse aanvaller Romario die aangeeft eigenlijk liever als mandekker te voetballen.

HET JACHTFONDS

A.J. Cnoop Koopmans

In Argus van mei 1993 besprak ik het financiële jaarverslag van het Fonds over 1990. Verslagen van latere jaren waren toen nog niet voorhanden. Die zijn er thans wel hoewel 1993 nog op zich laat wachten. De verslagen van 1991 en 1992 verschillen niet veel van de voorafgaande jaren. Hele stukken zijn zelfs letterlijk overgenomen. Toch geven ze aanleiding voor enkele kritische opmerkingen.

ALGEMEEN

Het Jachtfonds is een, krachtens artikel 28 van de Jachtwet ingesteld, openbaar lichaam met het doel 'de instandhouding te bevorderen van

wildsoorten (uitgezonderd de in artikel 8 lid 1 genoemde kraai-achtigen, houtduiven, konijnen, vossen en verwilderde katten) en de belangen van de landbouw te dienen met betrekking tot de jacht'.

Deze doelen liggen al ten grondslag aan de Jachtwet, dus daarvoor is de instelling van een apart overheidsorgaan overbodig.

De wettelijke opdracht van het Fonds luidt:

- Het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek (waar we de Landbouw Universiteit Wageningen en het IBN al voor hebben).
- Het bevorderen van voorlichting (waarvoor het ministerie al het IKC heeft en een voorlichtingsafdeling) en opleiding (waarvan de doelgroep niet is omschreven).
- Het bevorderen van maatregelen ter voorkoming van wildschade.
- Het toekennen van tegemoetkomingen bij wildschade.

In de praktijk zijn het vooral de twee laatst genoemde taken waar het Fonds zich mee bezig houdt. Van het totale budget van 5,7 miljoen van het Fonds wordt jaarlijks 4,5 miljoen aan schade uitgekeerd en 0,4 miljoen aan de voorkoming van schade. Deze schaderegelingen vormen dan ook de hoofd-functie van het Jachtfonds. De andere taken en activiteiten staan hier los van en kunnen zonder bezwaar uit de taakopdracht worden geschrapt.

Scholeksters (foto: Mike Weston).

Een tekortkoming in de opzet van het Fonds is dat het volgens haar doelstelling eenzijdig gericht is op 'wild'. Die categorie kan beter helemaal uit onze wetgeving verdwijnen ten gunste van het begrip 'wilde fauna in het algemeen'. Nu er een veelomvattende Flora- en Faunawet komt ter vervanging van onder meer de Jachtwet en Vogelwet is er alle aanleiding daarbij te overwegen het eenzijdige Jachtfonds te vervangen door een algemeen Faunafonds of Faunaschadefonds.

BESTUUR

Krachtens artikel 29 van de Jachtwet bestaat het bestuur van het Fonds uit negen leden, die als volgt worden benoemd; de voorzitter en twee leden door de minister, twee leden door de gezamenlijke landbouworganisaties, twee leden door de KNJV en twee leden door 'de natuurbescherming' (te weten Natuurmonumenten, Vogelbescherming en de Vereniging voor Zoogdierenkunde en -bescherming). Hoewel het Fonds zelfstandig is, voelt de minister zich kennelijk in hoge mate verantwoordelijk voor het Fondsbeleid, want hij wijst nu al sinds jaren steeds een van zijn belangrijke beleidsambtenaren aan als voorzitter. Tot 1990 was dat de heer Kalden, plaatsvervangend hoofd van het NBLF. Thans is het drs M. van Genne, hoofd sector Natuur op het ministerie, tevens leider van het decentralisatieproject, dat de overdracht regelt van rijkstaken op het gebied van fauna en jacht naar de provinciale overheden.

Zo bestaat de verwrongen situatie, dat het ministerie formeel niet, maar informeel een stevige invloed heeft in het beleid van het Fonds. Vrijwel nergens in het overheidsapparaat bestaat er een dergelijke dubbelfunctie en ook in dit geval zou een herbezinning op de constructie niet misstaan bijvoorbeeld tijdens de behandeling van het ontwerp Flora- en Faunawet.

INKOMSTEN

Financieel wordt het Fonds gevoed door twee bronnen:

- Een jaarlijkse bijdrage uit de landbouwbegroting. Deze bijdrage bedroeg in 1989 2,5 miljoen, in 1990

2,9 miljoen, in 1991 3,2 miljoen en in 1992 4 miljoen gulden.

- Een jaarlijkse bijdrage van elke jachtaktehouder, als toeslag hetgeen hij/zij jaarlijks voor een akte aan het Rijk moet betalen. In 1992 werd aldus per jager een toeslag van 50 gulden geheven van de 32.952 gewone aktehouders, 20 gulden voor de 131 jachtaktehouders tussen de 16 en 20 jaar en 10 gulden door de 2.000 buitenlandse gastjagers voor een 6 dagen geldige akte. Dit leverde het Fonds in 1992 ruim 1,6 miljoen gulden op.

Deze tweede financieringsbron is een vreemde. Achterliggende gedachte is, dat wildschade ontstaat door laksheid of onoplettendheid van de jagers en dat zij daarom de middelen bijeen moeten brengen om de schade te vergoeden. Als er meer schade is, moeten volgens deze opvatting de jagers meer bijdragen aan schadevergoeding. Het ministerie deelt deze opvatting, want het stelde voor de toeslagsbijdrage per jachtakte te verhogen tot

90 gulden met onder meer als argument, dat de ganzenschade in de afgelopen jaren verveelvoudigd is en ook dat de verhoging nodig is 'voor de financiering van het ganzenbeleid'. Dit is een verkeerd uitgangspunt. Als op grond van overheidsbeleid en wetgeving in het wild levende dieren worden beschermd en behouden, dan dient de daaruit voortvloeiende economische schade uit overheidsgeld te worden vergoed en niet uit de zak van jagers. Niet alleen de KNJV en de Jachtraad maar ook de Stichting Kritisch Faunabeheer maakten dan ook bezwaar tegen de voorgenomen verhoging. Helaas voerde de minister deze in 1993 toch door (zie Beschikking 4-2-1993).

Een beter systeem is de toeslag op de jachtakte ten behoeve van het Fonds af te schaffen en de wildschadevergoedingen geheel uit gemeenschapsgelden

Waterhoentje (foto: Pieter Eibers).

te betalen.

Een aparte kwestie betreft de hoogte van het jaarlijks bedrag dat de jager voor zijn akte redelijkerwijs moet betalen. Het huidige bedrag van 120 gulden (inclusief toeslag), recentelijk verhoogd tot 130 gulden, lijkt niet onredelijk gezien de geluids- en andere maatschappelijke overlast, die door het jagen wordt veroorzaakt.

SCHADE- VERGOEDINGEN EN GEDOOGCONTRACTEN

In totaal werden in 1992 2316 schadeclaims toegewezen. In het verslag is niet vermeld hoeveel claims werden ingediend en afgewezen. Tevens is onvermeld gelaten hoeveel indieners in beroep gegaan zijn tegen de beslissing van het Fondsbestuur.

Krachtens wettelijk voorschrift wordt alleen een tegemoetkoming verleend in schade aan bedrijfsmatige land-, tuin- of bosbouw en visserij en wordt ten hoogste 95% van de geleden schade vergoed. Alleen schades boven de 100 gulden komen voor vergoeding in aanmerking.

De gemiddelde uitkering varieert in de

loop der jaren voor de verschillende categorieën en ligt tussen de 1.000 en 2.500 gulden per geval. Dat is een verwaarloosbaar klein bedrag op de totale exploitatiekosten van een gemiddeld landbouwbedrijf.

Het jaarverslag vermeldt de volgende (afgeronde) cijfers:

- Schade door 'onbejaagbaar' wild (dat zijn de soorten waar volgens de Jachtwet geen bejaging op toegestaan is. Ook de ganzen worden hieronder begrepen, hoewel er enorm veel ontheffingen/vergunningen worden verleend) bedraagt in totaal fl. 3.660.500,-. Daarvan komt fl. 3.386.000,- voor rekening van ganzen, fl.187.000,- door roeken en fl. 64.600,- door dassen.
- Schade door bejaagbaar wild is in totaal fl. 1.000.225,-. Dit is onderverdeeld in schade door meerkoeten/ smienten (blijkbaar ging het hierbij om gemengde groepen vogels) van fl. 650.000,-, wilde zwijnen fl. 65.000,-, hazen fl. 137.500,-, wilde eenden fl. 63.000,-, fazantanten fl. 16.000,-, houtduiven fl. 5.500,- en reeën fl. 1.750,-. Opmerkelijk genoeg kwam vossen-schade niet voor.

*Broedende meerkoet
(foto: Rob Busser).*

Opvallend is de sterke wisseling van de bedragen per diersoort in de loop der jaren. In 1992 bijvoorbeeld werd voor schade door kraai-achtigen en konijnen kennelijk niets geclaimd en dus niets uitgekeerd, terwijl in 1990 nog respectievelijk fl. 15.000 en fl. 20.000 werd uitbetaald. Houtduivenschade varieert in de jaren tussen de 14.000 en 2.500 gulden.

In 1991 werd aan één boomkwekerij 100.000 gulden uitgekeerd wegens schade door hazen!

- Schade door 'vogelwetvogels' (dat zijn de vogelsoorten, die niet in de Jachtwet worden genoemd en derhalve algehele bescherming genieten. Sedert 1986 bemoeit het Jachtfonds zich ook met deze schades) welke in totaal fl. 123.500,- bedraagt. Schade werd onder meer veroorzaakt door wilde zwanen fl. 42.000,-, verwilderde knobbelzwanen fl. 65.875,-, scholteksters fl. 6.000,- en waterhoentjes fl. 2.000,-. Ook hier weer die raadselachtige schommeling in

de hoogte van de schadebedragen, bekeken over de jaren heen. De scholeksterschade bijvoorbeeld, varieert tussen de 3.000 en 12.000 gulden.

Sommige jaarverslagen spreken over kleine zwanen, anderen spreken over wilde zwanen. Haalt men soms de twee soorten door elkaar? En wat te denken van de schade door waterhoentjes? Het geheel maakt een wat grillige en tamelijk willekeurige indruk, evenals bij de wildschade.

- Gedoogovereenkomsten. Dit is een vorm van schaderegeling vooraf. Vaak zijn het meerjaar-contracten. In 1992 werd aan dit soort overeenkomsten in totaal voor fl. 92.144,- aan dassen betaald (167 contracten, gemiddeld 540 gulden per contract), en voor roodwild (edelherten) fl. 4.078,-.

VOORKOMING VAN (WILD)SCHADE

In totaal is hiervoor in 1992 circa 450.000 gulden aan uitgegeven. Dit is uitgegeven aan maatregelen tegen de volgende soorten:

- Tegen ganzen in totaal fl. 110.423,-; uitgegeven aan bedrading van 200 hectare kwetsbaar grasland op Texel (in 1989 was dat nog 420 hectare), verjagingsacties op Texel, Terschelling en Schiermonnikoog (aankoop knalpatronen en rotjes, kilometer vergoeding auto's) en vergelijkbare acties tegen rotganzen in Zeeland.
- Tegen wilde zwijnen in totaal fl. 280.149,- onder meer aan aanleg rasters en roosters aan de zuidzijde van het Veluwemassief en rond de landbouwenclave Uddel-Elspeet.
- Tegen knobbelzwanen fl. 44.238,- voor de kosten van zwanenschutters.

BEVORDERING VAN DE WILDSTAND

Aan bevordering van de wildstand werd in totaal zo'n 200.000 gulden uitgegeven. Dit werd verdeeld over de volgende projecten:

- Zeventien voerakkers en/of voerweiden voor het roodwild op de

Veluwe samen fl. 27.885,- (waarbij men zich tegenwoordig afvraagt of dit nog wel nodig en gewenst is, nu het bijvoeren alom wordt afgeschaft).

- Negen projecten van biotoopverbetering samen fl. 46.199,- (wat eveneens een kunstmatige, onnatuurlijke manier van ingrijpen in de natuur is, eenzijdig bedoeld om het aantal af te schieten dieren op te voeren).
- Communicatiemiddelen voor jachttoezicht ad fl. 2.895,- (deze post komt in alle verslagen naar voren, wisselend van grootte).
- Dassenbescherming ad fl. 71.327,-. Hieronder 19.600 gulden voor de vereniging Das en Boom voor de verzorging van hulpbehoevende dassen à 200 gulden per das per maand. Voorts in 1991 steun voor de aanleg van een kunstburcht bij Ommen, voor een uitzetproject in Noord Brabant en voor dassentunnels.
- Herstelplan patrijs ad fl. 6.740,-. Bovendien in 1991 10.000 gulden voor een cursus patrijzenbeheer van de SBNL (dit is een aanvechtbare uitgave, aangezien de SBNL een patrijzenbeheer voorstaat, waarbij vergroting van de 'oogst' en de plezierjacht hoofddoel is).

De vraag is of soortbeschermingsplannen zoals van de patrijs extra steun van het Jachtfonds behoeven. Het ministerie heeft een aantal van deze plannen opgesteld en daarvoor niet onaanzienlijke bedragen uitgetrokken op de rijksbegroting. Zo zijn er herstel- en beschermingsplannen voor patrijs, korhoen en lepelaar (voor de laatste soort is zelfs 1 miljoen gulden uitgetrokken) en in voorbereiding zijn plannen voor de kerkuil en kraanvogel (zie Vogels, het orgaan van de Vogelbescherming, juli-augustus 1994).

SUBSIDIES EN VOORLICHTING

Hiervoor is in 1992, evenals in voorgaande jaren, een totaal bedrag van circa 0,5 miljoen gulden uitgegeven.

- Het geld is onder meer verdeeld over:
- Vereniging Het Reewild; fl. 4.000,-.
  - Vereniging tot behoud van het Veluws Hert; fl. 3.000,-.
  - Vereniging Wildbeheer Veluwe;

fl. 6.000,-.

- International Waterfront Research Bureau; fl. 8.000,-.
- Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming; fl. 4.000,-.

Deze verenigingen zijn volgens het verslag 'verenigingen die activiteiten ontplooiën, die passen in de doelstelling van het Jachtfonds'. Daarvan ken ik er nog wel meer!

- KNJV; 320.000 gulden (en wel voor de uitgave van haar verenigingsorgaan, de Nederlandse Jager 40.000 gulden; voor de verspreiding van recente literatuur 16.000 gulden; voor gratis abonnementen voor wildschadecommissies en politiebureau's 21.000 gulden; voor vijf beleidsmedewerkers ten behoeve van WBE's 225.000 gulden; voor bekwaamheidsproeven door jachthonden ten behoeve van 'weidelijke jacht' 9.000 gulden en voor het onderhoud van haar schietbanen 21.000 gulden).
- Reeëntrofeeënshows op diverse lokaties; 20.000 gulden.
- Hertentrofeeënshows in het Aardhuis; 4.000 gulden.
- Nederlands Jachtmuseum te Doorwerth; 87.500 gulden.
- Valkeniersverbond Adriaan Morriën (eenmalige publicatie); 2.000 gulden.

Voor de VZZ en de KNJV is het een soort vestzak-broekzak constructie, want beiden zijn immers in het bestuur van het Fonds vertegenwoordigd.

Zoals men kan zien bestaat dit onderdeel van de jaarlijkse uitgaven van het Jachtfonds voor het grootste gedeelte uit ondersteuning en bevordering van de huidige, omstreden particuliere jachtpraktijk, die op oogst- en plezierjacht is gericht. Het is zeer de vraag of de overheid dat financieel moet steunen. Bovendien behoort de subsidiëring van particuliere instellingen en verenigingen niet via een fonds te verlopen, maar -indien al gehandhaafd- via de normale landbouwbegroting, onder verantwoordelijkheid van het departement en onder controle van het parlement.

Bij een reorganisatie en herbezinning op de taak van het Fonds in het kader van het wetsontwerp Flora- en Faunawet zou dit onderdeel van de Fondsactiviteiten als eerste voor opheffing in

In het hierna volgende verhaal zal eerst in het kort worden uiteengezet welke regelgeving er op nationaal en internationaal niveau is opgesteld om (ernstig) bedreigde diersoorten te beschermen. Het gaat hierbij dan vooral om de in- en uitvoer van deze soorten zowel binnen de landen van de Europese Gemeenschap als ook van en naar elders. Vervolgens wordt, met een voorbeeld van hoe het niet zou moeten, aangegeven hoe de Nederlandse overheid omgaat met deze regelgeving en met name met de vergunning/ ontheffing verlening.

BEDREIGDE ROOFVOGELS MISBRUIKT VOOR CIRCUS- NUMMER

Rita Stockmann en Pauline de Jong

CITES

In 1973 is de Conventie van Washington, officieel Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna (CITES), opgesteld. Doel hiervan was om de overmatige exploitatie van natuurgebieden terug te dringen. Vanaf de jaren vijftig nam in westerse landen de vraag naar dieren en planten uit ontwikkelingslanden namelijk gestaag toe. CITES reguleert het grensoverschrijdend verkeer in (onderdelen en produkten van) planten en dieren. Op dit moment bevat de lijst van diersoorten waarop

dit verdrag betrekking heeft ruim 3000 soorten. Appendix I van het CITES-verdrag bevat de ernstig bedreigde soorten en de handel hierin is in beginsel verboden. De handel in de overige bedreigde soorten (appendix II en III) wordt m.b.v. een vergunningen- en certificaten-systeem gereguleerd.

EG - BASISVERORDENING

CITES reguleert alleen het internationale handelsverkeer aan de landsgrenzen. De EG-basisverordening, waarmee CITES in 1984 in de hele Europese Gemeenschap van toepassing is geworden, is op enkele punten strenger. Deze basisverordening verbiedt naast in- en export ook commerciële activiteiten met ernstig bedreigde soorten binnen de lidstaten. Dit verbod geldt zowel voor appendix I-soorten als voor soorten die op de bijlage CI van de EG-basisverordening zijn geplaatst. Deze CI-soorten worden niet door CITES, maar wel door de EG als ernstig bedreigd beschouwd.

BRIEF VAN AID

Dr. Ir. Curfs, de directeur van de Algemene Inspectie Dienst liet weten: *'Dat de AID controle heeft verricht in het Openluchtmuseum te Arnhem. Hierbij is vastgesteld dat bij de demonstratie met roofvogels voor wat betreft soortenbescherming alsmede dierenwelzijnsaspecten geen strafbare feiten zijn gepleegd'.*

Verder conformeert hij zich aan de brief van de Directie NBLF, waarin wordt gesteld dat de optredens in Arnhem het niveau van het gemiddelde circusoptreden ontstijgen.

WET BUD

De bedoeling van internationale verdragen is dat deze binnen de lidstaten via eigen wetgeving worden overgenomen. Dit is in Nederland gebeurd door zowel de Wet bedreigde Uitheimse Diersoorten (Wet BUD 1975) als ook via het In- en Uitvoerbesluit Bedreigde Uitheimse Dier- en Plantesoorten (1985). De meeste diersoorten van appendix I en bijlage CI worden door de Wet BUD beschermd. Via deze Wet BUD wordt het grensoverschrijdende en ook het binnenlandse handelsverkeer gereguleerd. Tevens kent de Wet BUD een bezitsverbod voor levende dieren. Vrijwel alle overige soorten op de verschillende bijlagen vallen onder de werking van het In- en Uitvoerbesluit.

De Wet BUD verbiedt voor een aantal aangewezen diersoorten het onder zich hebben, te koop aanbieden, verkopen of afleveren. De soorten waar dit voor geldt staan voor een groot deel op appendix I en bijlage CI. Ontheffing van deze wet wordt alleen verleend indien 'gewichtige redenen van algemeen belang' daartoe aanleiding geven.

VERGUNNINGEN

Voor de invoer uit niet-EG landen is voor soorten die zijn vermeld op de bijlage van de Wet BUD een Nederlandse invoervergunning nodig, alsmede een uitvoerdocument van het land van herkomst. Daarnaast is ook een ontheffing nodig voor het onder zich hebben van soorten die onder de Wet BUD vallen. Voor het grensoverschrijdend verkeer van soorten van de Wet BUD en het In- en Uitvoerbesluit binnen de EG moet een EG-certificaat overlegd worden. Ook in dit geval geldt dat voor de soorten die onder de Wet BUD vallen een ontheffing is vereist voor het onder zich hebben van de dieren.

CONTROLE

De controle op de in- en uitvoer vindt aan de grensovergangen plaats. De nadruk ligt hierbij op de luchthaven Schiphol en de havens van Amsterdam en Rotterdam. Aan de oost- en zuidgrens wordt het handelsverkeer

echter sinds het vervallen van de Europese binnengrenzen niet meer gecontroleerd. Dit betekent dat er meer in het land zelf, op lokaties waar men veel te maken heeft met uitheimse diersoorten, gecontroleerd zal moeten worden. Met name de Algemene Inspectie Dienst (AID) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is belast met de controle op de naleving van o.a. de Wet BUD.

DE PRAKTIJK IN BREDA EN ...

In april van dit jaar verscheen er een persbericht van de gemeente Breda, waarin een roofvogeldemonstratie werd aangekondigd op het terrein van de plaatselijke kinderboerderij. Als lokkertje mocht het publiek met de roofvogels op de foto. En dat voor slechts 1 gulden per persoon! Kritisch Faunabeheer protesteerde bij de gemeente. Het hoofd Milieu Educatief Centrum verdedigde zijn attractie door te benadrukken dat de demonstratie er

uitsluitend op was gericht het gedrag van roofvogels in de natuur te laten zien. Dat de Belgische valkeniers toestonden dat na de demonstratie de vogels door het publiek mochten worden aangeraakt stond wel in het persbericht maar werd door de gemeentewoordvoerder ontkent.

...HET OPENLUCHTMUSEUM

In deze zomervakantie kwam het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem met dezelfde publiekstrekker. Op grote schaal werden er door het museum persberichten en fly'ers aangeboden om toch vooral dit roofvogelspektakel niet te missen. Kritisch Faunabeheer informeerde bij de heer A. Binsbergen van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, afdeling Flora en Fauna, naar de vergunningen van de Belgische valkenier Felix voor het tonen van roofvogels. Die bleken niet te zijn gegeven. Inmiddels was het 21 juli en

Amerikaanse oehoe in het Arnhemse Openluchtmuseum foto: Martin Pelster).

Leuke 'act' van oehoe en kind (foto: Rita Stockmann).

de show in het Openluchtmuseum zou op 24 juli beginnen. Kritisch Faunabeheer vroeg het Openluchtmuseum dus om af te zien van de roofvogelshow omdat er geen vergunning zou zijn, maar vooral omdat het jagen met roofvogels een vorm van vrijetijdsbesteding is die geen enkel redelijk doel dient. Een dergelijk evenement heeft vooral tot gevolg dat een ongezonde belangstelling gewekt wordt voor het gesol met deze dieren.

WEL OF GEEN VERGUNNING

Er ontstond een heftige discussie in de kranten over het wel of niet hebben van de vereiste vergunningen. De Belgische valkenier liet vervolgens getergd weten dat hij wel 90 roofvogels heeft, waarmee hij samen met zijn drie collega's op tournee gaat in heel Europa. Niks Nederlandse vergunning. Hij werkt met uitsluitend niet-Europese soorten of hybriden en ze zijn bijna allemaal afkomstig uit eigen kweek. Hij achtte zijn Belgische CITES-certificaat dus als voldoende. 'Al eet ik ze op, dan heeft nog niemand daar iets mee te maken', aldus Felix. Zo'n uitlating vraagt gewoon om een controle door de AID. En hoewel er bij het personeel van het Openluchtmuseum ook een AID'er werkt, werd beloofd dat een inspecteur ter plaatse zou gaan controleren. Het weekeinde verstreek en de Arnhemse Courant liet

weten dat het roofvogelspektakel gewoon door zou gaan. Omroep Gelderland wist vervolgens te melden dat er geen controle door de AID had plaatsgevonden en van de kant van de AID bleef het verdacht stil. Om zekerheid te verkrijgen waagden wij het om de AID te bellen. 'Ik geef nergens antwoord op', riep de man nog voordat er een vraag gesteld was. 'U moet niet zeuren'. Het antwoord kwam uiteindelijk van de persvoorlichter van het Ministerie van Landbouw.

WEL ONTHEFFING

Op 20 juli 1994 werd aan de heer Felix een ontheffing verleend van de Wet BUD. Het betrof een ontheffing voor het bezit van 2 Amerikaanse oehoe's (*Bubo virginianus*), 1 Afrikaanse oehoe (*Bubo africanus*), 2 roodstaartbuizerds (*Buteo jamaicensis*), 1 Aplomadovalk (*Falco femoralis*), 1 Falkland-caracara (*Phalco boenus australis*), 1 grote torenvalk (*Falco rupicoloides*) en 2 woestijnbuizerds (*Parabuteo unicinctus*). Gewapend met deze kennis werd er dan maar door de Stichting Kritisch Faunabeheer zelf gecontroleerd in het Openluchtmuseum. Het was op dat moment bijna dertig graden en de roofvogels zaten op een rijtje aan touwtjes van nog geen halve meter lengte. Ze werden langdurig en indringend gefotografeerd. 'Hup fladderen jij' riep een geestdriftige fotograaf zelfs. Kinderen voerden gul de meegebrachte

kadetten aan de vogels. En een tuingierter deed dienst als vogeldouche, want de vogels moesten tenslotte weer fit zijn voor het volgende optreden. Ondertussen werd de spanwijdte van een grote vogel uitgebreid toegelicht door één van de valkeniers. Het betrof een arend (*Aquila spec.*) waarvoor geen vergunning of ontheffing was verleend. Het dier ging van hand tot hand, terwijl hij voortdurend werd betast door het opdringerige publiek. Voor de kalkoengier aan de andere kant van het veld was geen belangstelling. Daar is dan ook geen CITES- of BUD-ontheffing voor nodig.

Wij hebben het Ministerie gevraagd waarom de ontheffing aan de heer Felix was verleend. Het hoofd van het CITES-bureau van het Ministerie van Landbouw stelde onomwonden in zijn antwoord dat 'bij het verlenen van ontheffingen voor uit het wild afkomstige exemplaren een grote terughoudendheid wordt betracht wanneer het commerciële doeleinden betreft. In het onderhavige geval was dit niet aan de orde. De vogels zijn immers in gevangenschap gefokt. Hier kwam bij dat het hier niet louter om commerciële doeleinden ging. De optredens van de heer Felix ontstijgen het niveau van het gemiddelde circus-optreden....'. Hier kan je natuurlijk niets tegen hebben!

TENSLOTTE

De controle op de afkomst van soorten is moeilijk zo niet onmogelijk. Of diersoorten afkomstig zijn van eigen kweek of gevangen zijn uit het wild is namelijk niet aan het dier zelf te zien. Reden te meer om zeer terughoudend te zijn met het afgeven van vergunningen of ontheffingen. Dit geldt zeker wanneer geen 'gewichtige redenen van algemeen belang' meespelen, dus wanneer het bijvoorbeeld gaat om een circus-nummer zelfs wanneer deze van hoog niveau is. Het geven van voorlichting over gedrag en uiterlijk van bepaalde diersoorten en informatie over de gevaren die hen bedreigen kan heel goed via folders, boeken, documentaires en in het hele land verspreid zijn al meer dan voldoende dierentuinen waar de dieren in levende lijve bekeken kunnen worden. Gelukkig geldt daar wel 'handen thuis'.

*Arend in het
Arnhems
Openluchtmuseum.
Bij controle door de
AID over het hoofd
gezien? (foto:
Martin Pelster).*

JAARVERGADERING VAN HET NOORDHOLLANDS LANDSCHAP

A.J. Cnoop Koopmans

*Op 5 juni jl. werd te
Castricum de jaarlijkse
bijeenkomst van begunstigers
van de provinciale
natuurbeschermingsstichting
gehouden. Ter tafel kwamen
onder meer het jaarverslag
over 1993.*

ONDERWERPEN

In de discussie over het verslag en ook gedurende de rest van de dag kwamen enkele punten naar voren betreffende het faunabeleid in het algemeen en dat van de stichting in het bijzonder. Een goede reden om als kritisch fauna-beheerder extra alert te zijn op deze onderwerpen. Voor de duidelijkheid heb ik dit verslag opgedeeld naar diersoorten.

REEËN

Reeën komen op de terreinen van de stichting niet voor zodat de problematiek van de SKF-nota 'Reeën in

Nederland, niet meer bejagen' voor het Landschap niet speelt.

Dat is echter wel het geval voor de Amsterdamse Waterleidingduinen ten zuiden van Zandvoort. De gemeente Amsterdam heeft over het reeënbeleid aldaar nog geen beslissing genomen, in afwachting van het lopend biologisch onderzoek. Ten noorden van het Noordzeekanaal komen reeën slechts sporadisch voor.

VOSSEN

Het beleid van het Landschap is niet bejagen, maar in bijzondere gevallen kan de directeur, per geval, toestemming geven daarvan af te wijken. In 1993 is dat drie maal gebeurd. Daarbij wordt de vos in weidevogelgebieden 'niet getolereerd', ter bescherming van de legsels en jonge vogels.

Een vaste vossenpopulatie komt alleen voor in de pas door de Stichting verworven Grafelijkheidsduinen bij Den Helder. Ervaringen van vogelwachten en van de Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer Noord Holland wijzen erop dat vossen de laatste jaren legsels bemachtigen en zich daarbij oriënteren op de stokken die bij de nesten zijn geplaatst om deze te markeren voor de boeren, zodat die daarmee rekening kunnen houden bij het maaien. Dit markeren heeft op deze

wijze een averechts effect althans wat betreft de kwetsbaarheid van de legsels voor vossen.

De vraag is echter of het schieten en uitgraven van vossen gedurende het hele jaar daarmee gerechtvaardigd en ook zinvol is. Waarom moet de ene diersoort op gewelddadige wijze worden beschermd tegen de andere?

In het Naardermeer en het Zwanewater (beide eigendom van Natuurmonumenten) worden lepelaars de laatste tijd tegen vossen beschermd door de broedplaatsen dichter te laten begroeien en de eilandjes af te zetten met schrikdraad. Ook niet fraai in een natuureservaat, maar nog altijd beter dan systematisch afschot.

In de Putten (eveneens eigendom van Natuurmonumenten) is ook predatie door vossen geconstateerd op kluten en de visjesdief, maar dat is grotendeels verholpen door het bevorderen van de begroeiing en het graven van enkele sloten. Dit jaar leverde een goed broedresultaat, de kolonie zat dicht open en kon een enkele binnensluipende vos verdrijven.

Zo zijn er betere en creatievere oplossingen denkbaar en uitvoerbaar dan het geweer en de uitgraafschep, wellicht ook ten behoeve van weidevogels.

HAZEN

In de Hempolder (eigendom van het Landschap) is de laatste jaren niet meer op hazen gejaagd en wat verwacht werd gebeurde; de stand van hazen nam sterk toe, maar ook het aantal zieke en verzwakte dieren. Om dat laatste tegen te gaan is de jacht nu weer op beperkte schaal hervat door enkele personen en in eigen beheer. De vraag rijst of men de proef niet wat langer had kunnen volhouden om te zien of zich een nieuw evenwicht zou ontwikkelen. Er zijn diverse terreinen in den lande waar niet op hazen gejaagd wordt en de stand zichzelf reguleert.

Hazen (foto: Pieter Eibers).

SMIENTEN

Het Noordhollands Landschap kreeg het afgelopen jaar te maken met een nieuw Rijksplan voor beheer en afschot van smienten in de provincie Noord-Holland. Het blijkt dat de Wildschade-commissie Noord-Holland geen schadeclaims meer wil honoreren van boeren en tuinders, als in de aangrenzende natuurterreinen de jachtrechten niet zijn verpacht.

Om dergelijke claims te voorkomen zag de Stichting zich genoodzaakt mee te werken aan het Rijksplan en aantal en omvang van de rustgebieden in haar terreinen aanzienlijk te verkleinen. In het gebied van de Alkmaardermeer is dat nu nog slechts 42 hectare, in het Ilperveld 90 hectare en in de westelijke Eilandspolder 40 hectare. Voor het overige gebied is de jacht (weer) verpacht.

Een betreurenswaardige ontwikkeling waartegen door de Stichting Samenwerkende Vogelgroepen en de Milieufederatie Noord Holland al is geprotesteerd (zie Het Vogeljaar, april 1994, pagina 86-87).

Smientenschade wordt geclaimd wegens vervuiling met uitwerpselen en vertrapping van de grasmat. Het is echter dubieus of daardoor inderdaad een lagere grasopbrengst ontstaat zoals wordt beweerd. Uitwerpselen fungeren ook als bemesting, maar dat moet dan niet worden gecombineerd met kunstmest of andere mesttoevoer. Na maart zijn de meeste smienten vertrokken en het gras groeit dan zeer snel weer aan en haalt de achterstand in enkele

Smient (foto: Bert Bos).

Beschermend gevoel voor zwarte kraaien (foto: Pieter Eibers).

De gehate zwarte kraai (foto: Pieter Eibers).

weken in. Dit blijkt uit wetenschappelijk ganzenonderzoek van het RIN (nu IBN). Ook voor smientenschade is nader wetenschappelijk onderzoek gewenst (zie het kwartaalblad van het Landschap, december 1993, pagina 8-9).

KNOBBELZWANEN

De Stichting Windbreker te Petten was actief bij het verjagen van knobbelzwanen van pas ingezaaide percelen grasland. Sommige boeren gaven hiervoor geen toestemming en houden de voorkeur voor het schieten van zwanen met een provinciale vergunning.

ALGEMEEN

In vrijwel alle terreinen van het Noordhollands Landschap is de jacht op een beperkt aantal diersoorten verpacht. Dat zijn dan soorten die schade aan derden kunnen veroorzaken. Helaas is daar nog steeds de zwarte kraai bij. De Stichting dekt zich

aldus van te voren in tegen eventuele wildschadeclaims.

De vraag is of men voor die claims wel zo bang moet zijn en of veel van de claims niet overdreven, onbewijsbaar of fictief zijn. Vaak blijkt de geclaimde schade alleen maar extra inkomsten voor de grondgebruiker en voor jagers op te leveren, dé manier om hun hobby te blijven uitoefenen. In ieder geval is het raadzaam zeer kritisch te blijven staan ten opzichte van geclaimde schade.

ECOLOGIE EN RENTMEESTERSCHAP

Piet de Jong

Onder bovenstaande titel

hield de Evangelische

Hogeschool (EH) in

Amersfoort op 22 april een

studiebijeenkomst.

Drs. H.R. Murriss sprak over

terugkoppelingsmechanismen

in ecosystemen en

drs. U.G. Hosper besprak het

reewildbeheer in de

Alde Feanen.

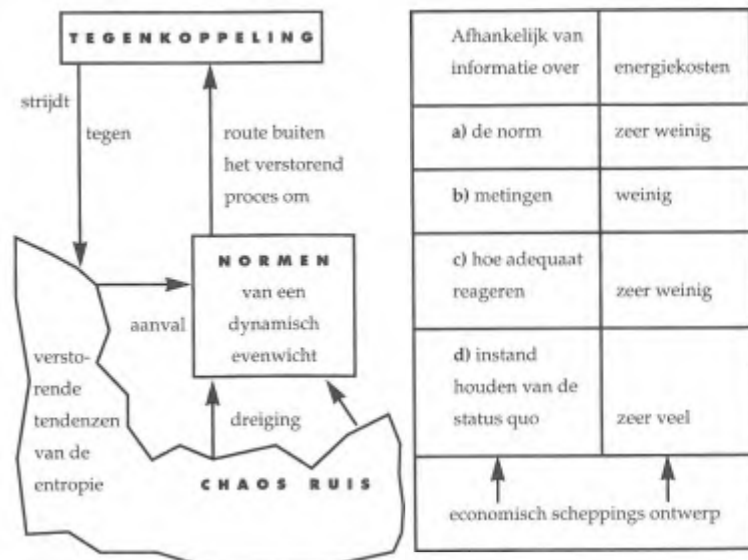
TERUGKOPPELINGS-MECHANISMEN

Een terugkoppelingsmechanisme in een systeem zorgt ervoor dat het systeem kan reageren op wisselende externe omstandigheden en mede daardoor kan blijven functioneren. Dit blijven functioneren betekent veelal dat het systeem zich handhaaft of heen en weer golft binnen bepaalde grenzen zonder dat het wordt vernietigd. Er zijn terugkoppelingsmechanismen in vele apparaten die wij, mensen, hebben ontworpen en geconstrueerd. Bekende voorbeelden zijn de stoomschuif van James Watt, de wc-stortbak en de thermostaat. We hebben ook terugkoppelingsmechanismen ontdekt in individuele levende wezens. Voorbeelden hiervan zijn de hoestreflex bij verslikken, de pupilreflex bij verandering in lichtintensiteit, het binnen kleine grenzen gelijk blijven van de lichaamstemperatuur en het stabiele glucosegehalte van ons bloed. In levenloze materie hebben wij met uitzondering van eerder genoemde, door de mens ontworpen systemen, volgens de spreker Murriss geen terugkoppeling ontdekt. In ecosystemen kunnen we de terugkoppelings-

mechanismen echter wel aantreffen. De bever bijvoorbeeld houdt, om de toegang tot zijn burcht te beveiligen, de ingang onder water middels dammen en houdt zo een ecosysteem in stand. Een ecosysteem is een levensgemeenschap van dieren en planten met de hun omringende milieufactoren in een bepaald gebied. In zo'n ecosysteem zijn grofweg drie mogelijke ontwikkelingen te signaleren:

- - Het systeem kan zich ontwikkelen tot een complexer, groter en 'beter' systeem.
- - Het systeem kan kwalitatief achteruit gaan en 'minder' of eenvoudiger worden.
- - Het systeem handhaaft zich in een soort evenwichtstoestand, waarbij het zich middels een golfbeweging herstelt en blijft functioneren rondom een evenwichtspunt.

De mogelijkheden zijn afhankelijk van diverse factoren. Eén van de belangrijkste is het terugkoppelingsmechanisme. De werking hiervan is weer afhankelijk van de snelheid en mate van reactievermogen op externe prikkels. Aan de hand van diverse voorbeelden gaf Murriss daarvan nader uitleg. Het principe is eenvoudig te begrijpen, maar het vaststellen ervan en de zorg voor de beheermaatregelen in de praktijk kan een zeer ingewikkeld proces zijn (zie *figuur 1*).

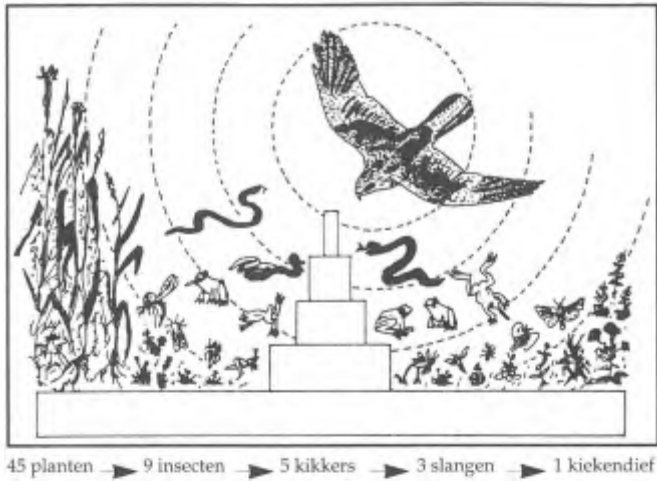
Figuur 1.

De relatie tussen organismen in een ecosysteem kan men in beeld brengen als in *figuur 2 tot en met figuur 5*, een eenvoudige populaire voorstelling. De basis hiervan wordt gevormd door de producenten; de flora ofwel het plantensysteem. De laag hierboven bestaat uit consumenten van de eerste orde; de herbivoren. Daarboven vinden we de consumenten van de tweede orde; de carnivoren en omnivoren. Tenslotte wordt de top ingenomen door de topcarnivoren, de consumenten van de derde orde. De zogenaamde biomassa (= het gewicht aan levende cellen) neemt naar boven toe sterk af. Al deze planten en dieren werken enerzijds samen, anderzijds op elkaar in. En zo vormen zij een ingewikkeld ecosysteem dat binnen een zeker dynamisch evenwicht balanceert (althans binnen zekere grenzen van klimaat en bodemfactoren).

Op grond van het voorgaande verdedigde Murriss in een geanimeerde discussie de volgende stellingen:

- Een ecosysteem kan zich op de lange duur niet handhaven zonder de invloed van speciale normbepalende organismen.
- Een ecosysteem werkt als een terugkoppelingsproces (feed back) met een negatieve terugkoppeling (tegenkoppeling).
- Regulering van de aantallen herbivoren moet gezocht worden in het voedsel en niet in de roofdieren.
- Wat de grote gewervelde dieren betreft spelen de roofdieren slechts een bijrol in de handhaving van het natuurlijk evenwicht. Wil men dus grote roofdieren als soort beschermen, dan is het argument dat zij

Figuur 2: Populair voorgestelde ecologische piramide met het indrukwekkendste organisme aan de top. Een zogenaamde piramide van aantallen.

REEWILDBEHEER

In het begin van de jaren zestig hebben zich in het natuurgebied de Alde Feanen permanent reeën gevestigd. Voordien werden deze dieren hier sporadisch waargenomen. De populatie reeën heeft zich in een periode van tien jaar tot circa 150 dieren uitgebreid en heeft zich sindsdien min of meer gestabiliseerd.

De vestiging van reeën in dit laagveenmoeras rondom het dorp Earnewald, was op z'n minst opmerkelijk. In de eerste helft van deze eeuw was het voorkomen van reeën beperkt tot de hogere zandgrond van Oost en Midden Nederland. In Friesland betrof dit de hooggelegen en in verhouding 'droge' zandgronden van de Friese Wouden en het Gaasterland. De vestiging in een laaggelegen, nat en vochtig petgatengebied op de veengronden van het Lage Midden van Friesland, werd dan ook niet direct verwacht.

Volgens de gangbare handboeken over het beheer van reeën wordt de getalsregulatie door middel van jacht gepropageerd. Ook het handboek 'Dieren' uit de serie Natuurbeheer in Nederland (Pudoc; Wageningen, 1993) geeft aan: 'Het reewild valt onder de Jachtwet en mag slechts op vergunning worden bejaagd in daarvoor vastgestelde perioden. Over het algemeen wordt een periodieke aantalsbeperking van het reewild in ons land noodzakelijk geacht'.

It Fryske Gea staat de jacht op reewild in de Alde Feanen niet toe. Uit reewildonderzoek in dit gebied is gebleken dat na een aanvankelijk sterke uitbreiding sinds 1980 een redelijk stabiel evenwicht is ontstaan tussen reeën en hun omgeving. Op grond van dit onderzoek en uit regelmatige waarnemingen en onderzoeken naar de conditie van de dieren en de doodsoorzaak voert It Fryske Gea een reewildbeheer zonder afschot. Dit is een praktijkgeval van verantwoord rentmeesterschap en faunabeheer overeenkomstig wetenschappelijk verzamelde gegevens over het ecosysteem.

Na het exposé van Hosper zijn de volgende stellingen nog ter tafel gekomen:

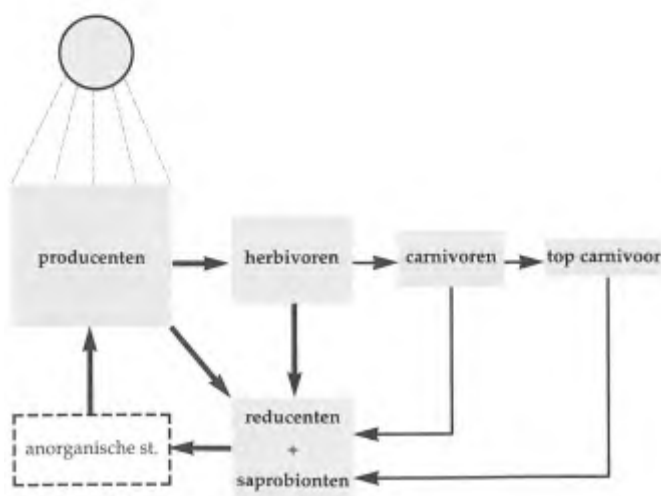
- Bij het beheer van natuurgebieden (en dus bij het beheer van dierpopulaties) vormt de ecologie het belangrijkste uitgangspunt voor een goed rentmeesterschap.
- Bij de aantalsregulatie van dier-

Figuur 3: Ecologische piramide met de verschillende voedingsniveaus cons. 1e O = consumenten eerste orde.

Figuur 4: Ecologische piramide, een piramide van biomassa's.

Figuur 5: Schema van het verband tussen de organismen en de kringloop van voedingsstoffen, min of meer rechtdoend aan de biomassa's van de verschillende voedingsniveaus.

van belang zijn voor het natuurlijk evenwicht irrelevant.

- De wetmatigheden, gevonden voor het natuurlijk ecosysteem zijn niet direct toepasbaar op land- en tuinbouwsystemen (en vice versa).

- Kennis van de feitelijke regulering van de aantallen organismen in een ecosysteem moet de basis leggen voor een verantwoord natuurbehoud.

Wolf als rentmeester/beheerder (foto: Pieter Eibers).

populaties spelen predatoren hoogstens een bepaalde rol in plaats van de door de jagers vermeende functie.

- Bij de jacht op reewild trachten jagers de functies van de verdwenen grote predatoren (beer, wolf) na te bootsen zonder zich af te vragen of deze functie bestaat.
- De 'duurzame' overleving van reeënpopulaties is uitsluitend gewaarborgd wanneer de regulatie plaatsvindt door de samenstelling van het biotoop (voedsel).
- Het is wenselijk (nog meer dan tot dusver) onder wetenschappelijk toezicht in verschillende biotopen de jacht op reeën te stoppen, de populatie met rust te laten en de aantalsregulatie over te laten aan

natuurlijke processen.

- Fluctuaties in de omvang van de populatie (zogenaamde aantalschommelingen) moeten als normaal en natuurlijk verschijnsel worden aanvaard. Er is geen reden voor het ingrijpen door de mens om een dierpopulatie jaar-in-jaar-uit op een vaste omvang te willen houden.

De studiedag stond onder leiding van Jeen Poeder, voorzitter van de Stichting Kritisch Faunabeheer.

Binnenkort zijn de voordrachten en de discussies verkrijgbaar door overmaking van f.l. 7,50 op Postbanknummer 656 00 42 ten name van Stichting Bijbel & Wetenschap te Amersfoort onder vermelding van Amersfoortse Studies nummer 18.

voorzitter sloot daarom zijn voordeur. De vrijwilliger pakte daarop het nog levend schaap bij de achterpoten en sloeg het vervolgens herhaalde malen met zo'n kracht tegen de deur, dat het slot werd vernield. Na enige tijd vertrokken beide mannen met het nog steeds ademende schaap. Van het laatste deel van de actie zijn uit een bovenraam video-beelden gemaakt. Bij de politie werd aangifte gedaan van vernieling en dierenmishandeling. Het is uiterst wrang te moeten constateren, dat mensen die zeggen op te komen voor de bescherming van huisdieren, een schaap met een buikwond niet naar een dierenarts brengen, maar het dier onnodig laten lijden en vervolgens mishandelen.

De bedoeling van de hele actie is onduidelijk: de vos, die inmiddels een niet meer weg te denken - en niet meer weg te krijgen - element in de Noord-Hollandse fauna is geworden, mag het gehele jaar door in vrijwel de gehele provincie en zeker in alle agrarische gebieden geschoten, uitgegraven en doodgeslagen worden. Alleen in Bergen zou dat dit jaar al zeker zestien vossen zijn overkomen. Kennelijk weegt voor sommige beschermers van huisdieren de mogelijke dood van één schaap zwaarder dan het op een ellendige manier om het leven brengen van tientallen vossen. Vast staat, dat deze intensieve bestrijding het aantal vossen nauwelijks kan doen verminderen en schade aan kleinvee niet zal voorkomen, als men ze 's nachts niet beschermt. In de duinstreek, en zelfs in de duinen, leven tienduizenden schapen. Als er dan ondanks de bijzonder felle campagne van de vossenhaters nauwelijks klachten worden gemeld, is er voorlopig geen enkele rechtvaardiging voor de hetze tegen de vos. Volgens deskundigen zijn de kaken van de vos niet sterk genoeg om een gezond schaap te doden. Schapenhouders zijn gewond aan - en vaak nauwelijks geïnteresseerd in - een zeker jaarlijks verlies. Dode of stervende schapen blijven vaak lang in het land liggen. Als dergelijke dieren worden aangevreten kan dat onmogelijk als 'schade' worden aangemerkt.

De vos heeft in de natuur een soortgelijke functie als de al tientallen jaren volledig beschermde roofvogels. Ook die pakken wel eens huisdieren, maar

KORT NIEUWS

VOSSENHATER RAMT VOORDEUR MET GEWOND SCHAAP

Op 17 juli jl. heeft één van de organisatoren van de anti-vossen hetze in de Noordhollandse duinstreek, als vrijwilliger nota bene werkzaam in een kinderboerderij voor geestelijk gehandicapte kinderen in Bergen, samen met een schapenhouder, een gewond en nog levend schaap voor de deur gelegd van de plaatsvervangend voorzitter van de Stichting Kritisch Faunabeheer. Terwijl de vrijwilliger verdekt

opgesteld foto's probeerde te maken, schreeuwde en schold de schapenhouder tegen de plv. voorzitter, dat dit allemaal de schuld van de vos was. Op de voorzichtige opmerking van de laatste, dat er volgens de directie van de PWN-duinen dit jaar nog niet één klacht over schade aan schapen was gemeld en dat waarschijnlijk een hond de dader is geweest, kwam de vrijwilliger agressief aanstormen. De plv.

alleen in jagerskringen wordt er openlijk voor gepleit om roofvogels te bestrijden. De Stichting Kritisch Fauna-beheer acht het schieten van vossen alleen gerechtvaardigd in incidentele gevallen, als door anderen dan jagers of boeren is vastgesteld, dat een bepaalde vos onaanvaardbare en niet te voorkomen schade veroorzaakt. Voorlopig lijkt het daar niet op. Vast staat alleen, dat de klachten over vossen op een bijzondere manier worden overdreven. Zo melden de vossenhaters meer dan vijftig gevallen van schade in die ene kinderboerderij in de laatste anderhalf jaar, terwijl er volgens de directie welgeteld twee maal ooit een vos is geweest en er na het aanbrenge van schrikdraad geen enkel probleem meer is.

Ook in de 'hordes uitgehongerde vossen, die uit de volkomen leeggeroefde duinen komen en nu alles bij de boerderijen wegroven' (letterlijk citaat!) geloven ze nu hopelijk zelf ook niet meer. Behalve dat de duinen letterlijk bārsten van de konijnen, blijken de beheerders van de PWN-duinen in drie maanden tijd in de 30 km lange duinrand welgeteld één volwassen vos en vijf jongen te hebben kunnen schieten. Niet omdat ze het zelf zo nodig vonden, maar onder de onaanvaardbare druk van de anti-vossen lobby. Het PWN is dan ook niet van plan, door te gaan met het op deze manier bejagen van vossen. Inmiddels concentreren de jagers zich nu op het poldergebied en voelen zij zich gesteund door de houders van pluimvee en huisdieren, die in deze bepaald niet verarmde streek niet de moeite willen nemen hun dieren te beschermen, 'vroeger was dat ook niet nodig'. Zelfs sommige 'Weidevogelbeschermers', die niet begrijpen wat ecologie of natuurbeheer inhoudt, schijnen het met hen eens te zijn. Maar ook de steun voor de vos is groot, zoals bleek uit spontane acties van kinderen om handtekeningen te verzamelen en zelfs een sponsorloop voor de vos te organiseren.

Samen met Dierenbescherming, Duinbehoud en de Milieufederatie heeft SKF overleg gevoerd met het PWN. Afgesproken is onder andere, dat deze organisaties nauw betrokken zullen blijven bij het toekomstig beleid en bij het opzetten van mogelijk wetenschappelijk onderzoek.

Vossen verdienen zoals alle in het wild levende dieren, een zorgvuldig en verantwoord beleid, dat niet afhankelijk mag zijn van bijgeloof en de grillen van individuen. Zelfs als aangetoond zou worden, dat er onaanvaardbare vossenschade optreedt, blijft vast staan dat grootscheepse bestrijdingsacties zinloos zijn.

Harm Niesen

KORT NIEUWS

UITSPRAAK IN ZAAK BABYVOSJES

In ons vorig nummer hebben wij u op de hoogte gebracht van de zaak rond doodgeslagen jonge vossen in Limburg. Deze kwestie werd door ons in eerste instantie niet zo uitgebreid aan de orde gesteld. Een nest vossejongen, dat uit hun burcht wordt gehaald en doodgeslagen, is in Nederland immers dagelijkse praktijk. Uniek was, dat een jager de voorzitter van onze regiogroep Limburg ervan beschuldigde deze zaak in scene te hebben gezet. Een ordinaire zaak van laster en kwaadsprekerij dus, gericht tegen een actieve SKF-er.

Inmiddels is de zaak op 18 mei bij de arrondissementsrechtbank te Maastricht behandeld. Door ons werd een rectificatie geëist, waarin de beschuldiging tegen onze regio-voorzitter zou worden ingetrokken. Na twee weken van spanning voor de direct betrokkenen volgende op 1 juni uitspraak. De rechtbank stelde de jager in het ongelijk. Op straffe van een dwangsom bepaalde de president van de rechtbank dat een rectificatie geplaatst moest worden. Daarnaast werd de jager veroordeeld tot het betalen van de kosten van het geding.

De president noemde in zijn vonnis onder andere het volgende argument voor de uitspraak:
'Het behoeft geen betoog dat het de aanklager is op wie in beginsel de last rust de

inhoud van zijn beschuldiging aannemelijk te maken, als de beschuldigde in zijn reactie, datgene waarvan hij wordt beticht, ontkent. Immers hoe ongerijmder de beschuldiging, des te moeilijker is het voor de beschuldigde aannemelijk te maken dat hem geen blaam treft. Dit beginsel, dat de onschuldige beoogt te beschermen tegen aantijgingen die niet op waarheid berusten en die juist daardoor niet of zeer moeilijk te weerleggen zijn, legt voorzichtigheid op aan degene die de ander belastende feiten in de schoenen wil schuiven, maar er niet zeker van is of zijn beschuldiging bij betwisting wel gegrond zijn'.

Wij hopen dat iedereen, die van plan is in de toekomst één van onze medewerkers te beschuldigen, deze passage eerst goed in zich opneemt. SKF komt op voor de rechten van in het wild levende fauna en heeft, helaas, geen in scene gezette voorbeelden van wanbeheer nodig. De dagelijkse praktijk is treffend genoeg.

ADIEU GABOR!

Wat was er christ 'lijk aan Gabor die ganzen rustig af liet schieten en van natuur zei te genieten als het maar smaakte zat het snor

Zijn functie is nu opgeheven geen onbegrijpelijk besluit het int 'resseerde hem geen fluit alleen zijn eigen overleven

Wat moest natuur bij L en V die rentmeesters met slechts gebreken die enkel van 'belangen' spreken slechts economisch tel je mee

Laat flora, fauna verder leven heb voortaan lak aan econoom bindt die maar aan een dode boom vergaart door wat zij zelf misdreven

Geen CDA-er op natuur faunabeleid kan nu floreren en niet meer 'schieten' maar 'beheren' het wordt toch christ 'lijk op den duur

Johan Gijsen

ARGUS IS EEN KWARTALTIJDSCHRIFT VAN DE STICHTING KRITISCH FAUNABEHEER

